

Anul LXVII Vol. LII

EDITORIAL

Arhivele Statului - gânduri de viitor

ADRIAN ADAMACHE

Arhivele își au locul lor de comoară a vremii, cunoscute, din păcate, mai mult inițiaților, decât marelui public. Poate a fost și este încă o reacție de autoapărare împotriva celor care văd în documente petice de hirtie, simple petice de hirtie uitate în cotloane ascunse, nu mărturii de existență a neamului, consemnări ale unor experiențe de viață lăsate moștenire pentru ca aceeași experiență să fie reluată și iar reluată din generație în generație.

De aceea, e bine să vorbim oamenilor despre tradiția Arhivelor românești, tradiție care nu se reduce la cei peste 160 de ani de existență a instituției. Ea merge pînă în adincul veacului, în vremea Daciei romane, într-un imperiu unde administrația era foarte atent legiferată și unde principele „comentariilor” — al arhivelor — era membru al consiliului imperial. Sigur că și în Dacia guvernatorii țineau registrele proprii de decrete și cărțile de privilegii (*Liber beneficiarum*). Sigur, administrațiile locale, urbele, salinele, minele de aur, colegiile își aveau arhivele lor.

Printr-o fericită întimplare, urme ale acestora au ajuns pînă în zilele noastre. Este vorba de tăblițele de ceară descoperite la Alburnus Major (Roșia Montană), datînd din secolul al II-lea, primele și cele mai vechi documente scrise ale nației, documente ce nu și-au găsit loc în nici un volum, inclusiv în *Documenta Historica Romaniae*.

Voievozii români au avut și ei arhivele administrației lor, pe lingă curtea domnească, altfel ar fi greu de explicat păstrarea unor „côpii” de epocă ale scrisorilor emise de Mircea cel Bătrîn, Vlad Țepeș, Mihai Vițeazul sau registrele de cheltuieli ale familiei Brâncoveanu. Unde erau acestea? Probabil la curte, sigur și la Mitropolie, mănăstiri și biserici, o dată ce în *Îndreptarea legii cu Dumnezeu*, cea pentru mireni, prima

colecție de legi tipărită ce consemna orinduiala pământului, nescrisă pînă atunci, erau consemnate instituțiile de cult ca locuri de depunere a documentelor de învoială, iar pe la mijlocul secolului trecut, deci după înființarea instituției specializată a Arhivelor Statului, în turla Mitropoliei se mai găseau documente vechi.

Trebuie să învățăm din propriul trecut. După constituirea Arhivelor Statului ca instituție de administrare a arhivelor naționale, specializată pentru această muncă, în 1831 și 1832, în Țara Românească, respectiv Moldova, în ciuda cooptării unor mari personalități (Gh. Asachi, V. Alexandri, Gr. Alexandrescu, C. Bolliac, B. P. Hașdeu, D. Onciul ș.a.), a existat multă bijbiială, multe încercări (unele fericite, altele nefericite). Nu putem polei în continuare tradiția, dar nici s-o oțim. Experiența selecționării pe principii valorice neunitare ne pune în gardă asupra pierderii unor documente de neînlocuit în prezent; experiența „preluărilor” succesive, a „transporturilor”, se impune să ne atragă atenția asupra excepțiilor de la preluare; experiența colecțiilor sui generis a lui Asachi — altfel o personalitate de prim rang — relevă pericolul dezintegrării fondurilor.

Pe de altă parte, s-ar cuveni să reinnoim, în limita noilor posibilități tehnice, experiența lui Onciul de schimb al originalelor cu copii legalizate pentru posesorii particulari de documente istorice; s-ar cuveni reinnoită, sau mai bine zis reluată, experiența lui Eudoxiu Hurmuzache de copiere și editare a izvoarelor istorice românilor aflate în arhive străine.

Revoluția din Decembrie a fost, printre altele, o reacție națională la impostură profesională, la „geniale indicații” goale de conținut. Ea își propune să aducă probitatea morală și cometența la locul cuvenit, ceea ce reprezintă o idee deosebit de generoasă și benefică pentru întregul complex al vieții poporului nostru.

Și în Arhivele Statului profesionalismul nu poate și nu trebuie escamotat. O răspundere grea apasă pe umerii noștri: răspunderea față de istoria poporului român. De aceea, jocul de-a „răspunderea colectivă” — de fapt nonrăspundere — se cuvine a fi eliminat, uitat. Fiecare dă socoteală pentru ce-a făcut sau nu a făcut, pentru ce face sau nu face, pentru ce va face sau nu va face, pentru cum a făcut, cum face sau cum va face!

Ori, cometența profesională nu se poate dobîndi decît printr-o trezire reală și deplină a funcțiilor inteligenței. Un rol deosebit revine aici cunoașterii. Nu însă o cunoaștere formată prin „seminarii profesionale”, ci o cunoaștere realizată printr-un studiu individual permanent. Absolvierea unei facultăți ne-a dat numai o bază de date și o metodă de lucru. Numai prin efect propriu această bază se dezvoltă, această metodă se îmbunătățește. Este prima condiție a cometenței.

Bernard Shaw numea ca specific al epocii moderne,, a ști totul despre nimic”, vrînd să sublinieze prin această butadă că specializarea este principiul progresului. Nu se mai poate face arhivistică economică fără cunoștințe economice; nu se mai poate face arhivistică administrativă fără o bază de cunoaștere a dreptului administrativ; nu se mai poate face arhivistică în fondurile culturale fără a fi oameni de cultură. Este o a doua condiție a cometenței.

Așa-zisa „rotație a cadrelor”, în care „datul cu presupusul ” ajunsese politică de stat, a dat rezultatele pe care le știm și mai ales le-am simțit. Deci în Arhive nu e loc *decît* pentru arhiviști și arhivari realmente specialiști și realmente specializați în anumite domenii ale muncii noastre.

*

Ne-am format și-am trăit inchiști în propria noastră „poleială” politică, economică, socială. Timpurile noi ne oferă șansa deschiderii, ca oameni și specialiști; o deschidere a instituției.

În primul rînd, trebuie să ne eliberăm de obiceiul de a fi executanți model, care nu gîndesc, n-au opinie, n-au responsabilitate. Trebuie să ne debarasăm de așteptarea indicațiilor și ordinelor.

Atenție însă, asta nu înseamnă indisciplină instituțională și metodologică. Eficiența și răspunderea profesională personală sînt condiții sine qua non ale competenței.

În al doilea rînd, se cuvine să ne deschidem spre lume. Nu sîntem singurii care facem arhivistică pe această planetă. Și alții au încercările lor, realizările lor, dar și ezităările lor și, de ce nu, erorile lor.

Nici o experiență nu ne poate fi indiferentă, dar asta nu înseamnă să imităm orbește. Am mai făcut-o cu mulți ani în urmă și ne-a costat destul.

Arhivele Statului trebuie să efectueze o reală deschidere spre cercetarea românească și spre lume. Să se deschidă, printr-o nouă relație cu publicul, un raport de servicii reciproce, poate o piață a informației istorice, poate o nouă publicitate — de ce nu?!

Se impune, cred, să deschidem Arhivele dincolo de documentul administrativ, politic și social, spre noile categorii de documente, cit și spre unele mai vechi, pe care le-am ignorat: arhivele informatice, arhivele tehnice, arhivele literare și artistice, arhivele științifice. Abia printr-o asemenea deschidere vom deveni ceea ce dorim să fim: Arhive Naționale!

Deschidere va trebui să efectuăm și în domeniul mijloacelor tehnice de păstrare. Non multa, sed multum. Și spații în plus, dar și reutilări ale spațiilor existente; nu cutii de protecție multe și proaste, ci multe și bune, economic folosite.

Organizarea activității profesionale — o altă deschidere, poate cea mai revoluționară. Eficiența — cantitativă și, mai ales, valorică — trebuie să caracterizeze munca în Arhivele Statului. Sîntem bugetari, trăim pe spezele contribuabilului, pentru a-i îngriji Istoria. Se impune, deci, să se termine cu selecționările inutile și reselectiunile; cu inventarierea, acolo unde există deja instrumente de evidență, și reinventarierea; cu pregătirea pentru microfilmare de slabă calitate, care necesită corectări repetate ș.a.m.d. Greșelile costă, greșelile se plătesc.

Un rol mult mai important revine șefilor compartimentelor Arhivelor Statului (filiale, servicii), ca cei mai competenți, pentru a-și stabili planul calendaristic de lucru, normele de muncă pentru fiecare lucrător, prioritățile activității și perspectiva ei. Toate în funcție de fond (particularitățile de limbă și paleografice, randamentul și experiența arhiviștilor și arihvarilor cărora le încredințează lucrarea), de specificul activității arhi-

vistice, de forța de muncă disponibilă. Pe de altă parte, se cuvine să crească în mod deosebit gradul de colaborare între șefi și subalterni, arhiviști și arhivari, mai ales în ceea ce privește problemele de specialitate.

În același timp, este de dorit ca și arhiviștii să se integreze spiritului nou, participativ, să fie oameni care își iubesc meseria cu adevărat.

O deschidere importantă va fi necesară în relațiile externe ale Arhivelor Statului, mai ales în ceea ce privește schimbul de informații metodologice și istorice. Se impune reluarea relațiilor multilaterale și bilaterale cu Arhivele străine, precum și cu Consiliul Internațional al Arhivelor (cu toate comitetele sale specializate). Există o experiență românească, nu dintre cele mai slabe; avem, în același timp, și de învățat.

Toate aceste idei, pentru a se putea materializa la un nivel de profesionalism înalt, vor trebui matur și adânc sintetizate în noua legislație arhivistică românească, comparabilă cu cele mai bune realizări în materie.

Numai așa vom răspunde încrederii neamului românesc în noi.